

Visietekst 'Opvoedingsondersteuning'

INLEIDING

Opvoeding is doorgaans een zelfregulerend proces dat in feite meestal erg goed verloopt. Ouders¹ zijn bij dit proces de eerste opvoedingsverantwoordelijken en vullen de waarden en normen in, van waaruit zij dit opvoedingsproces samen met hun kinderen gestalte geven. Toch blijkt dat ouders soms behoefte hebben aan erkenning en aan versterking van zowel hun vaardigheden als van hun draagkracht. Het is belangrijk dat ouders kunnen terugvallen op informele en formele netwerken, waarin zij sociale, emotionele of praktische steun ervaren. In die zin is opvoeden een gedeelde verantwoordelijkheid.

Brussel kent, in vergelijking met de rest van Vlaanderen, meer culturele diversiteit, meer gezinnen in armoede, meer eenoudergezinnen en meer verhuisbeweging. Dit zijn factoren die het deel uitmaken van netwerken kunnen bemoeilijken.

REFERENTIEKADER

Deze tekst wil duidelijkheid brengen in het gebruik van het begrip opvoedingsondersteuning en het de juiste plaats geven binnen organisaties, instellingen en/of netwerken die opvoedingsverantwoordelijken ondersteunen bij de opvoeding van kinderen. De VGC bouwt voort op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en op het decreet inzake de organisatie van opvoedingsondersteuning enerzijds en inspireert zich op het project 'Opvoeden in Brussel'² en op de 'Visietekst Opvoedingsondersteuning'³ anderzijds. De VGC legt daarbij eigen accenten, rekening houdend met de specifieke Brusselse situatie.

DEFINITIE & UITGANGSPUNTEN

Opvoedingsondersteuning bestaat uit al de activiteiten die opvoedingsverantwoordelijken ervaren als ondersteunend of aanvullend bij de opvoeding van kinderen, met als uiteindelijke doel de kansen van de persoonsontwikkeling van het kind te vergroten. Deze ondersteuning is in hoofdzaak gericht op ouders. Het is echter belangrijk dat professionelen en vrijwilligers, die op grond van hun opvoedende taken ook een rol spelen, de nodige steun krijgen om die rol correct op te nemen.

Bijzondere aandacht moet gaan naar de meest kwetsbare gezinnen in onze samenleving.

Opvoedingsondersteuning is niet gebonden aan een specifiek(e) beleidsdomein of –sector, maar moet een plaats krijgen daar waar ouders komen, worden bereikt en/of elkaar ontmoeten. Waar mogelijk en zinvol, worden de kinderen betrokken of ingeschakeld.

¹ Onder ouders wordt verstaan: de titularissen van het ouderlijk gezag, de natuurlijke personen die één of meer kinderen op duurzame wijze of op regelmatige basis in feite onder hun bewaring hebben of bij wie het kind geplaatst is door bemiddeling of ten laste van een overheid.

² Vandenbroeck M., Boonaert T., Vandermespel S. en De Brabandere K., 2007, Opvoeden in Brussel, Gent-Brussel, UGent-VBJK-VCOK (in opdracht van de VGC).

³ Kabinet van Inge Vervotte, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2007, visietekst en modaliteiten oproep (bijlage 1 bij oproep projecten Opvoedingswinkels).

Binnen het continuüm van opvoedingssituaties richt opvoedingsondersteuning zich in de eerste plaats tot gewone opvoedingssituaties en opvoedingsspanning en niet tot opvoedingscrisis en opvoedingsnood, die zich eerder binnen de hulpverlening situeren en een intensieve, specifieke aanpak vergen die in gespecialiseerde voorzieningen wordt aangeboden.⁴

We onderscheiden volgende functies van opvoedingsondersteuning⁵:

- informatie en voorlichting;
- praktische pedagogische of instrumentele steun;
- emotionele steun;
- sociale samenhang stimuleren, sociale steun en zelfhulp bevorderen;
- signalering, vroegtijdige onderkenning en verwijzing;
- pedagogische advisering en/of licht ambulante/mobiele ondersteuning.

Opvoedingsondersteuning vertrekt van een aantal essentiële gemeenschappelijke uitgangspunten:

- laagdrempelig;
- vraag- en behoeftegericht;
- participatief;
- op maat;
- integrale benadering;
- emancipatorisch werken (empowerment);
- respect voor diversiteit;
- ...

⁴ N. Kousemaker en Timmers–Huigens, D. (1985) Pedagogische hulpverlening in de eerste lijn in: Tijdschrift voor Orthopedagogiek, jaargang 24, p. 557-565:

- gewone opvoedingssituatie: Het opvoedingsproces verloopt harmonieus. De vragen waarmee ouders worden geconfronteerd, worden op een bevredigende manier opgelost door de ouders zelf. Ouders kunnen wel bevestiging zoeken en hebben behoefte aan informatie of uitwisseling van ervaringen.
- opvoedingsspanning: Ouders ervaren onzekerheid en ongerustheid over het eigen handelen. De opvoeding komt onder druk te staan. Opvoedingsvragen worden problemen waardoor ouders twijfelen aan hun eigen competentie(s) en behoefte hebben aan advies en steun.
- opvoedingscrisis: Het handelen van ouders is ontoereikend. Zij zijn ontevreden over de situatie, nemen in toenemende mate toevlucht tot noodoplossingen en hebben ambivalente gevoelens over hun kinderen.
- opvoedingsnood: Er worden ernstige opvoedingsproblemen ervaren. De balans tussen risico- en protectieve factoren is ernstig verstoord. Er is nood aan intensieve hulp om uit de impasse te geraken.

⁵ Vandemeulebroecke en Nys (2002), Het concept opvoedingsondersteuning in: Gezinspedagogiek. Deel II: Opvoedingsondersteuning (p. 11-30).

AANBOD

Opvoedingsondersteuning kan zowel een informele als een formele vorm aannemen.

Formele opvoedingsondersteuning gebeurt door personen en voorzieningen die als doel hebben om ouders te steunen bij het opvoeden van kinderen. Deze actoren beschikken over of doen actief aan ontwikkeling van expertise om vaardigheden en/of draagvlak van ouders te versterken en om opvoedingscrisis en -nood te detecteren in functie van gerichte doorverwijzing. Het is belangrijk dat zij op elkaar afstemmen en onderling uitwisselen op het vlak van inhoud, aanpak en bereik.

Informele opvoedingsondersteuning gebeurt op plaatsen en momenten waar ouders komen en/of elkaar ontmoeten (kinderdagverblijf, moedergroep op school, bezoek jeugdbibliotheek...). Voor zover dat professionelen en vrijwilligers daarbij een rol als opvoedingsondersteuner opnemen, moeten zij beschikken over de nodige kennis, vaardigheden en attitudes. Indien dat niet of onvoldoende het geval is, moeten zij beroep kunnen doen op de nodige ondersteuning.

Er is nood aan samenwerking en afstemming om te komen tot een zichtbaar en samenhangend aanbod. Op basis van de in kaart gebrachte hiaten en overlappingsen moet het aanbod worden gestroomlijnd op maat van de lokale noden en kenmerken. De lokale overheid heeft een belangrijke opdracht om de actoren samen te brengen voor lokaal overleg. De Opvoedingswinkel kan beschouwd worden als "uithangbord" en een laagdrempelig contactpunt.

OP MAAT VAN BRUSSEL

Ontmoeting

De VGC wil opvoedingsondersteuning versterken door te zorgen voor ambulante opvoedingsondersteuning op plaatsen waar ouders elkaar nu al op regelmatig basis spontaan ontmoeten en door het creëren van ontmoetingsplaatsen voor ouders en jonge kinderen.

Specifieke invulling

De VGC laat, binnen haar beleidsvisie, voldoende ruimte aan actoren en/of samenwerkingsverbanden voor een specifieke invulling van hun aanbod opvoedingsondersteuning, rekening houdend met hun doelstelling, hun methodiek en/of hun doelpubliek. Tegelijk is het belangrijk om "wildgroei" te vermijden en te komen tot samenwerking en stroomlijning van het aanbod.

Brede School

De VGC wil dat de Brede School aandacht heeft voor het betrekken en voor de ondersteuning van ouders, vanuit de gedeelde verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kind(eren).⁶ De Brede School heeft dus een opdracht inzake opvoedingsondersteuning.

Meertalige context

De VGC wil dat Nederlandstalige initiatieven in de specifieke context van Brussel bewust en positief omgaan met het Nederlands en met meertaligheid.⁷ Dat geldt ook voor de lokale actoren opvoedingsondersteuning in Brussel.

⁶ Visietekst Brede School, bijlage nr. 2 bij het Collegebesluit nr. 20102011-0241 van 16-12-2010.

⁷ Visietekst Taalbeleid in VGC-initiatieven en initiatieven die door de VGC worden ondersteund, bijlage nr. 1 bij het Collegebesluit nr. 20102011-0239 van 25-11-2010.